

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive research) ในการวิเคราะห์สถานการณ์ (situational analysis) เพื่อศึกษาสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างในการสัมภาษณ์รายบุคคล สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย กลุ่มสมาชิกครอบครัวผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย และกลุ่มบุคลากรทางสุขภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างโดยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ให้เป็นตัวแทนของประชากรดังนี้

1. กลุ่มผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย ประชากรคือ ผู้ป่วยทางจิตที่ได้รับการวินิจฉัย จากจิตแพทย์ในระบบเกณฑ์การวินิจฉัยโรคทางจิตเวชตามการจำแนกโรคสากลขององค์การอนามัยโลก (The 10th International Classification of Diseases: ICD-10) (WHO, 2006) ว่าเป็นโรคจิตเภท (Schizophrenia) และมีประวัติเคยพยายามฆ่าตัวตายก่อนมาโรงพยาบาลเข้ารับการรักษาแผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน พฤษภาคม 2553 จำนวน 15 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 7 ราย โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 เป็นผู้ป่วยโรคจิตเภทที่มีประวัติเคยพยายามฆ่าตัวตายก่อนมาโรงพยาบาลด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ไม่สามารถกระทำสำเร็จ เข้ารับการรักษาแผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่

1.2 มีการรับรู้ปกติและไม่มีอาการทางจิตโดยประเมินอาการทางจิตของผู้ป่วยด้วยแบบประเมินอาการทางจิต Brief Psychiatric Rating Scale (BPRS) ในการตรวจสอบอาการทางจิต (อาการทางบวกและอาการทางลบ) ใช้เพื่อประเมินอาการทางจิตของผู้ป่วยแต่ละคน

และจะต้องมีค่า คะแนนของ BPRS อยู่ระหว่าง 18 -36 คะแนน ซึ่งถือว่ามีความอาการทางจิตรุนแรงน้อย แบบประเมินนี้พัฒนาขึ้นโดย โอเวอร์วอร์ด และกอร์แฮม (Overall & Gorham, 1962) และแปลเป็น ฉบับภาษาไทยโดย พันธุ์ภา กิตติรัตนไพบูลย์ (2544)

1.3 สนทนาได้ตอบรู้เรื่องสามารถอ่านออก และเขียนภาษาไทยได้

1.4 มีอายุ 18 ปีขึ้นไป

1.5 ยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการวิจัย

2. กลุ่มสมาชิกครอบครัวผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย ประชากรคือญาติหรือผู้ดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย จำนวน 15 ราย โดยกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 ราย โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบหลักในการดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทที่มีประวัติเคยพยายามฆ่าตัวตายด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง แต่ไม่สามารถกระทำสำเร็จและต้องเข้ารับการรักษานาน 1 ปีขึ้นไป ในโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ มีอายุ 18 ปีขึ้นไป โดยเกี่ยวข้องเป็นบิดา มารดา พี่น้อง บุตรหลานหรือญาติของผู้ป่วยและไม่ได้รับค่าจ้างหรือเงินตอบแทนในการดูแลผู้ป่วย

2.2 สามารถอ่านออกเขียนได้ และพูดคุยติดต่อสื่อสารได้

2.3 ยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการวิจัย

3. กลุ่มบุคลากรทางสุขภาพ ประชากรคือ บุคลากรทางสุขภาพ ที่เป็นผู้ให้บริการดูแลบำบัดรักษา หรือช่วยเหลือ ผู้ป่วยโรคจิตเภทที่มีประวัติพยายามฆ่าตัวตาย และเข้ารับการรักษานาน 1 ปีขึ้นไป ในโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย แพทย์ จำนวน 13 คน เภสัชกร จำนวน 6 คน พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 135 คน นักจิตวิทยาจำนวน 5 คน นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 1 คน นักอาชีวบำบัด จำนวน 1 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจงที่ประกอบด้วย แพทย์ 1 คน เภสัชกร 1 คน พยาบาลวิชาชีพ 2 คน นักจิตวิทยา 1 คน นักสังคมสงเคราะห์ 1 คน นักอาชีวบำบัด 1 คน แบบเฉพาะเจาะจงให้เป็นตัวแทนของแต่ละวิชาชีพ มีคุณสมบัติดังนี้

3.1 มีประสบการณ์ในการบำบัดรักษาหรือดูแลผู้ป่วยโรคจิตเวชอย่างน้อย 1 ปี

3.2 ยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองผู้ป่วยในการเข้าร่วมการศึกษาในการศึกษานี้คือแบบประเมินอาการทางจิต Brief Psychiatric Rating Scale (BPRS) ที่พัฒนาขึ้นโดยโอเวอร์วอลล์และกอร์แฮม (Overall & Gorham, 1962) แปลเป็นฉบับภาษาไทยโดย พันธุ์ภา กิตติรัตนไพบูลย์ (2544) เพื่อใช้ประเมินอาการทางจิตของผู้ป่วยแต่ละคนและจะต้องมีค่า คะแนนของ BPRS อยู่ระหว่าง 18-36 คะแนน ซึ่งถือว่ามีความผิดปกติทางจิตรุนแรงน้อย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นแบ่งตามกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ

1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย บุคคลที่ผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตายอาศัยอยู่ด้วย จำนวนสมาชิกในครอบครัว ผู้ดูแล จำนวนครั้งที่มารับบริการรักษาในโรงพยาบาล ระยะเวลาที่เจ็บป่วยด้วยโรคจิตเภท จำนวนครั้ง และวิธีการที่ใช้ฆ่าตัวตาย

2) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกครอบครัวผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ความสัมพันธ์กับผู้ป่วย ระยะเวลาในการดูแลผู้ป่วย

3) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากรทีมสุขภาพ ได้แก่ อายุ เพศ ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดูแลผู้ที่เป็นโรคทางจิตเวช

ส่วนที่ 2 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์สถานการณ์

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิด แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้น ซึ่งได้แนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคล จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตายโดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ในด้านผู้ป่วยโรคจิตเภทเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวและการดูแลตนเอง ตัวอย่างแนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคล มีดังนี้

1.1 ท่านมีความเข้าใจเรื่องการเจ็บป่วยของตนเองเกี่ยวกับโรคและการรักษาอย่างไร

1.2 ท่านจะดูแลตนเองอย่างไรเมื่อมีเสียงสั่งให้ฆ่าตัวตาย

1.3 ท่านปฏิบัติตนอย่างไร เมื่อมีความคิดจะฆ่าตัวตาย

2. เพื่อศึกษาสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านสมาชิกครอบครัวผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตายเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว การสื่อสาร การดูแลและการให้ความช่วยเหลือของญาติหรือครอบครัว ตัวอย่างแนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคล มีดังนี้

2.1 ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีการพูดคุย ติดต่อ สื่อสารกับผู้ป่วยอย่างไร

2.2 ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ป่วยเรื่องการดูแลตนเอง การรักษาและการพบแพทย์อย่างไรบ้าง

2.3 ถ้าผู้ป่วยพยายามฆ่าตัวตายซ้ำ ท่านและสมาชิกในครอบครัวได้จัดการช่วยเหลืออย่างไรบ้าง

3. เพื่อศึกษาสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านบุคลากรทางสุขภาพ เกี่ยวกับการดูแล รักษา การให้ความช่วยเหลือ การให้ความรู้ทักษะเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วย และการส่งต่อผู้ป่วยหลังการจำหน่าย ตัวอย่างแนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคล มีดังนี้

3.1 ท่านมีการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคจิตเภทเพื่อป้องกันไม่ให้ฆ่าตัวตายอย่างไร

3.2 ท่านได้ให้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการดูแล ตนเองของผู้ป่วยเพื่อป้องกันการฆ่าตัวตายอย่างไร

3.3 ท่านมีการส่งต่อผู้ป่วยเพื่อให้การดูแลอย่างต่อเนื่องอย่างไร

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแนวคำถามการสัมภาษณ์รายบุคคล ไปเสนอผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาให้มีความเหมาะสมจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย จิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการบำบัดผู้ป่วยโรคจิตเภท จำนวน 1 ท่าน อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช จำนวน 1 ท่าน และพยาบาลวิชาชีพชำนาญการด้านการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชจำนวน 1 ท่าน ต่อจากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัยเชิงคุณภาพ ก่อนนำไปทดลองสัมภาษณ์ผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย 1 คน สมาชิกครอบครัวผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย 1 คน และบุคลากรทางสุขภาพ 1 คน ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เนื้อหาข้อคำถามมีความเหมาะสมทางภาษาที่ใช้ก่อนนำไปปรับปรุงใช้จริงต่อไป

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้รับการพิจารณา และรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของโรงพยาบาล สอนปรุง จังหวัดเชียงใหม่เรียบร้อยแล้วว่าไม่เป็นอันตรายต่อผู้เข้าร่วมโครงการ และได้รับ การอนุญาตให้เข้าทำการศึกษาวิจัยได้ในโรงพยาบาลสอนปรุงจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ดำเนินการ ศึกษาภายในขอบข่ายของโครงร่างการศึกษาที่น่าเสนอ ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อการ ค้นคว้าแบบอิสระวิธีการดำเนินการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง มีสิทธิ์จะตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษาค้างนี้โดยไม่มีผลเสียแต่อย่างใด ภายหลังการ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด ผู้ศึกษาขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล ด้วยการ แนะนำตัว ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา กระบวนการเก็บข้อมูลและประโยชน์ที่จะได้รับ จากการศึกษามา เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย พร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิของผู้ให้ข้อมูลในการ ตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการศึกษาค้างนี้ และกลุ่มตัวอย่างสามารถบอกเลิกการให้ข้อมูล ในระหว่างการศึกษาค้างนี้โดยไม่มีผลเสียใดๆ ในการรวบรวมข้อมูลจะขออนุญาต บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับและแถบเสียงจะถูกลบทำลายเมื่อสิ้นสุด การศึกษาภายใน 1 ปี ผลการนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในลักษณะภาพรวม และนำไปใช้ประโยชน์ เฉพาะการศึกษาเท่านั้น สอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการศึกษา เมื่อผู้เข้าร่วมศึกษายินยอม ให้ลงลายมือชื่อยินยอมในการให้ข้อมูล ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้างนี้ เป็นเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลตามแนว คำถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ผู้ศึกษาได้มีการเตรียมความรู้ด้านแนวคิดและหลักการของการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพโดยการเข้ารับการอบรมประชุมเชิงปฏิบัติการ แนวคิดและหลักการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.2 เตรียมความรู้ด้านการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.3 เตรียมความรู้ด้านแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย

1.4 นำหนังสือจากคณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ถึงผู้อำนวยการ โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และทดสอบเครื่องมือและขออนุญาตรวบรวมข้อมูล

1.5 เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วผู้ศึกษาเข้าพบหัวหน้ากลุ่มงานพยาบาลและหัวหน้าตึก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขอความร่วมมือและขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงพยาบาล

2. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

2.1 เตรียมแบบสอบถาม แนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคล และสถานที่เก็บข้อมูล

2.2 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) และตรวจสอบคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2.3 ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่าง นัดหมายวัน เวลาและสถานที่เพื่ออธิบาย วัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เมื่อยินยอมให้ลงลายมือชื่อไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

2.4 ผู้ศึกษาประเมินอาการทางจิตของผู้ป่วยโดยใช้แบบประเมินอาการทางจิต BPRS (Brief Psychiatric Rating Scale) ในการตรวจสอบอาการทางจิต ของผู้ป่วยแต่ละคนก่อนการรวบรวมข้อมูลและค่าคะแนนของ BPRS ควรอยู่ระหว่าง 18 -36 คะแนน ถือว่ามีอาการทางจิตรุนแรงน้อย ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2.5 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และการสัมภาษณ์รายบุคคลโดยใช้แนวทางในการสัมภาษณ์รายบุคคลและขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนา ระหว่างการสัมภาษณ์โดยไม่มีการจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์รายบุคคลครั้งละประมาณ 45-60 นาที ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ที่เข้าร่วมการศึกษาโดยคำนึงถึงความเหมาะสมครบถ้วนและครอบคลุมของข้อมูล

2.6 ถอดเทปการสัมภาษณ์รายบุคคล คำต่อคำ เพื่อรักษาความหมายของคำพูดทุกอย่าง

2.7 นำบทสัมภาษณ์ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลและทำการตรวจสอบข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วนเพื่อจะได้กลับไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วน

2.8 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์รายบุคคลมาทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดเป็นหมวดข้อมูล ทำการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตาย สมาชิกครอบครัวผู้ป่วยโรคจิตเภทที่พยายามฆ่าตัวตายและบุคลากรทีมสุขภาพ นำมาวิเคราะห์ แจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคล นำมาจัดหมวดหมู่ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและสกัดข้อความสำคัญออกมาให้ได้มากที่สุด